

Ösztöndíjas neve: **Lőrinc Balázs**

Kutatási téma: **A Paksi Gazdasági és Fejlesztési Öv vizsgálata**

Témavezető: **Prof. Dr. Káposzta József**

Felhívom a pályázók figyelmét, hogy a záró szakmai beszámoló elkészítése során az alábbi sorrendnek megfelelően kell elkészíteni a dokumentumot!

1. A tervezett program céljának rövid összefoglalása (kutatási terv)

A tudományos program tárgya a regionális- és helyi gazdaságfejlesztési lehetőségek kiaknázása Paks és gravitációs zónájában. A gravitációs zóna alatt annak a 42 településnek a halmazát értem, amelyek tagjai a 2015-ben, a Miniszterelnökség által létrehozott Paksi Társadalmi Tanácsnak. E tárgymegjelölésből kiindulva a kutatási program A paksi gazdasági övezet vizsgálata címet viseli.

Témaválasztásom elsősorban a vidék- és területfejlesztés iránt való elköteleződésemmel tudom indokolni. Továbbá, a lehatárolt gazdasági övezetben tervezett fejlesztések lehetőségei, illetve azok következményei hazánk egészére kihatással lehetnek a jövőben, így érdemesnek találom e téregység komplex elemzését végrehajtani. Ezen elemzés a későbbiekben alapul szolgálhat a már említett helyi (akár települési szintű) gazdaságfejlesztés stratégiájához is.

A tudományos program célja, hogy a paksi gazdasági övezetbe tartozó 42 települést egy több mutatóból álló mutatórendszeren keresztül csoportosítani tudjam, így meg tudjam határozni a téregység gazdaságilag és társadalmilag fejlettebb, illetve kevésbé fejlettebb településeit, majd ezt követően fejlesztési javaslatokat megfogalmazva elősegítsem a térség településeinek előrehaladását.

2. A tervezett program munkatervének megvalósítása (feladatok, tevékenységek, időterv)

- Releváns szakirodalmak elemzése (2020. szeptember);
- Rendelkezésre álló adatbázisok (KSH, TeIR) által szolgáltatott adatok gyűjtése (2020. szeptember);
- Statisztikai módszerekkel történő adatelemzés (IBM SPSS Programcsomag segítségével) (2020. október);
- A lehatárolt téregység településeinek faktor- illetve klaszteranalízis segítségével történő csoportosítása (2020. október);
- QGIS térinformatikai- és térképszerkesztő program használata közlési módként (2020. október);
- A tanulmány ábráinak és szövegének szerkesztése (2020. október);
- Prezentáció szerkesztése (2020. november);
- SZIE GTK Tudományos Diákköri Konferencia, Térgazdasági szekció – részvétel, szekciógyőzelem, rektori különdíj, diplomadolgozatként történő elfogadásra és a 35. OTDK Agrártudományi szekciójában történő bemutatásra javaslatot kapott dolgozat és előadás.
- További adatgyűjtés, a dolgozat szövegezésének szerkesztése, illetve a Studia Mundi – Economica tudományos folyóiratban való megjelentetésre előkészített cikk.

3. Ismertesse a kutatása során alkalmazott módszereket (statisztikai módszerek, szakirodalmi feldolgozás, laboratóriumi vizsgálatok, számítógépes szoftverek, terepi mérések)

Szakirodalom feldolgozás: 5 fő irodalomból kiindulva sikerült kellő mértékű tudományos megalapozottságot nyernie az általam kutatott témának, szorosan kapcsolódva a területi egyenlőtlenségek viszonyrendszeréhez, a centrum-periféria elméletéhez, a területi fejlődés lehetőségeihez, illetve a lokális versenyképesség értelmezéséhez egyaránt. Ezen öt szakirodalom a következő: G. Fekete Éva – Helyi gazdaság- és foglalkoztatás-fejlesztés; Lengyel Imre – Regionális gazdaságfejlesztés; Enyedi György – Városi Világ; Káposzta József, Tóth Tamás – Regionális és vidékfejlesztési ismeretek; Nemes Nagy József – Terek, helyek, régiók. Emellett a releváns tudományos folyóiratokból, illetve azok cikkeiből is áll a szakirodalmi feldolgozásom (pl. Tér és Társadalom, Studia Mundi – Economica).

Adatgyűjtés: A Központi Statisztikai Hivatal – KSH, illetve az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TelR) által szolgáltatott településsoros adatokat használtam fel az elemzésemhez az alábbi három alrendszere bontva: Társadalmi-demográfiai alrendszer, Gazdasági-munkaerőpiaci alrendszer, illetve az Infrastrukturális alrendszer. Az adatok kiválasztásakor fontos volt, hogy településsoros adatokkal dolgozzak, hiszen így ismerhető meg a vizsgált téregység településeinek jelenlegi helyzetképe. A kezdetben 41 db mutatót tartalmazó adattáblát tisztítottam aszerint, hogy az eddigi hasonló térségi vizsgálatok mely irányvonalak mentén zajlottak, illetve a településsorosan nem értelmezhető adatokat (pl. 0 érték vagy adathiány) kizártam a vizsgálni kívánt változók köréből. Így a kutatásba 18 mutatót vontam be, amelyeket a fentnevezett három alrendszerbe csoportosítottam.

Alkalmazott módszertan: Az adatbázis megalkotása, illetve a tényezők alrendszerekbe történő sorolása után az adatok elemezhetőségének meghatározására végrehajtottam a KMO és Bartlett-próbát, majd a hierarchikus klaszteranalízis módszerét alkalmaztam az elemzéshez, a vizsgált települések mindegyikének bevonásával.

A klaszterelemzés egy dimenziócsökkentő eljárásnak definiálható. Az adott megfigyelési egységekhez rendelt változók jelentik azokat a dimenziókat, amelyek mentén a megfigyelt egységeket csoportosítani kívánjuk. E módszer lényege, hogy az egy csoportba tartozó megfigyelési egységek (jelen esetben a vizsgált települések) minden változó mentén közel legyenek egymáshoz, illetve, hogy mindegyik más csoporttól (klasztertől) távol legyenek. Így a definíció alapja és a klaszteranalízis kulcsfogalma a távolság.

A vizsgálatot a klaszterközéppontok felhasználásával definiált klasztertávolságok módszerével a WARD'S módszerrel hajtottam végre. A módszer lényege, hogy a létrehozandó klaszterek belső heterogenitásának csökkentésére, vagyis minimalizálására törekszik. Ugyanis egy klaszter egy elemmel való bővítését, valamint két klaszter összevonását akkor hajtja végre a program, ha ettől az újonnan létrehozott klaszter heterogenitásának növekedése kisebb, mint minden más lehetséges klaszterstruktúra változás esetében. A belső heterogenitást így a módszer a klaszterelemeknek a klaszter átlagától való négyzetes eltéréseként írja le.

Az adatok standardizálást a Z score módszerrel hajtottam végre. Ekkor az SPSS az egyes értékekből kivonja az átlagot, majd ezt a különbséget elosztja a szórással.

A klaszteranalízis eredményeit QGIS 3.14 térinformatikai program segítségével vetítettem térképre.

Használt szoftverek: A vizsgálat során MS Excel és MS World, illetve az IBM SPSS Statistics programokat használtam. A kapott eredményeket QGIS 3.14 térinformatikai program segítségével ábrázoltam, saját szerkesztésű térképeken.

4. A kutatási terv esetleges változásainak és a változások okainak ismertetése. Amennyiben a kutatási tervéhez képest történt eltérés a témájában, témavezetői nyilatkozat (témavezetői aláírással) arról, hogy milyen szakmai és egyéb okok vezettek a módosításhoz

-

5. A program eredményei, valamint az eredmények és a támogatás hasznosulásának ismertetése

Kutatásom során a tématerülethez leginkább illeszkedő, relevánsnak ítélt szakirodalmi elemzést – többek között – a területi egyenlőtlenségek, a centrum-periféria elmélet, a területi fejlődés, illetve a térségi versenyképesség definícióin és törvényszerűségein keresztül hajtottam végre. A pályamunka elkészítése során továbbá településsoros adatokat gyűjtöttem az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) Interaktív elemzőjéből a 2019-es évre vonatkozóan, majd összességében a rendszerezett adattáblák után három alrendszer alakítottam ki:

- társadalmi-demográfiai alrendszer;
- gazdasági-munkaerőpiaci alrendszer;
- infrastrukturális alrendszer.

A meglévő alrendszerek alapján többváltozós statisztikai elemzést hajtottam végre, ahol segítségemre volt az IBM SPSS Statistics program, amellyel először az adatok vizsgálhatóságát elemeztem, majd a konkrét elemzést hierarchikus klaszterelemzéssel hajtottam végre. A kapott értékeket QGIS 3.14 térinformatikai program segítségével ábrázoltam.

A társadalmi-demográfiai alrendszer vizsgálatával a térség népesedési helyzetképét igyekeztem bemutatni. Az alrendszer elemzésének lefolytatásához az alábbi hét mutató együttes vizsgálatát hajtottam végre: népsűrűség, élveszületések száma, halálozások száma, odavándorlások száma, elvándorlások száma, öregedési index, illetve a hátrányos- és halmozottan hátrányos gyermekek száma.

A gazdasági-munkaerőpiaci alrendszerben a vizsgált mutatók (egy állandó lakosra jutó SZJA alapot képző éves jövedelem, adófizetők száma, nyilvántartott álláskeresők száma, közfoglalkoztatottak száma, regisztrált vállalkozások száma, illetve regisztrált őstermelők száma) alapján igyekeztem a téregység bemutatását és elemzését végrehajtani.

Az infrastrukturális alrendszerben pedig az egyes klasztercsoportokat az alábbi mutatók vizsgálatba történő bevonásával határoztam meg: lakásállomány, közüzemi ivóvíz-hálózatban bekapcsolt lakások száma, személygépkocsik száma, illetve az internet előfizetések száma.

Mindhárom alrendszer tekintetében végrehajtottam a teljes településlistával is az elemzést, illetve ezt követően a városok értékeinek kizárásával is elemeztem a településeket.

A Paksi Társadalmi Tanács 42 db településének vizsgálata során kiderült, hogy a térség városai igen nagy súllyal vannak jelen a terület fejlődésénél, mindhárom alrendszer alapján. A Paksi fejlesztési övről továbbá az is elmondható, hogy az országos trendeknél nagyobb léptékben csökken a településeinek népességszáma, illetve a társadalom előregedő státuszban van. Emellett viszont a városok vonzereje, a jelenleg fejlettebb települések munkanélküliségi arányszámai, illetve a jövedelmi helyzet is arra enged következtetni, hogy az egyes települések lehetőségei megvannak a fejlődésre.

Az elemzés értékeiből kiindulva teljes komplexitásban körülhatárolhatóak a gazdasági öv leszakadó, elmaradott, fejlődő, illetve fejlett települései.

Összegzésképp a térség jelenéről mindenképp elmondható, hogy rengeteg fejlesztési potenciál rejlik benne, amivel az egyes alrendszerekben tapasztalt eredmények javíthatóak lesznek a jövőben. A kutatásom jelenlegi mivoltából fakadóan ezen elemzést a következő

időszakban az egyes ok-okozati összefüggések vizsgálatával, illetve a fejlesztési javaslatok település szintű kidolgozásával lehet és szükségszerű is folytatni. Ami mindenképp előremutató lehet a térség egésze szempontjából az a Kalocsa-Paks Duna híd megépülése és a térségben tervezett közép- és hosszútávú beruházások, illetve az ehhez szorosan kapcsolódó egyéb fejlesztések végrehajtása, amellyel a fejlesztési öv településeinek lakossága, illetve a helyi életszínvonal emelkedése mindenképp egy fő elérendő célként fogalmazható meg.

Mindent összegezve, úgy vélem, hogy e kutatás alkalmával sikerült feltérképeznem a térség jelenlegi helyzetét mind a társadalmi-demográfiai, mind a gazdasági-munkaerőpiaci, mind pedig az infrastrukturális mutatók megközelítéséből.

Úgy gondolom továbbá, hogy a dolgozat, illetve mögötte lévő számos munkaóra és tapasztalat egy igen jó kezdet, amelyből kiindulva nem is lehet más a célom, mint, hogy a jövőben doktoranduszként folytassam e tématerülethez tartozó kutatásaimat!

6. Mellékletek:

a) az eredmények nyilvános megjelenéseinek felsorolása (szakdolgozat, diplomadolgozat, TDK, OTDK, előadás, poszter, konferencia részvétel, tudományos és szakmai publikációk stb.) és a publikációk másolatainak csatolása

- Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Tudományos Diákköri Konferencia – Térgazdasági szekció (2020.11.25.): részvétel; szekciógyőztes- és rektori különdíjjal díjazott pályamunka/előadás, továbbá diplomadolgozatként történő elfogadásra és a 35. OTDK Agrártudományi szekciójának Vidék- és területfejlesztési tagozatában történő bemutatásra javasolt dolgozat és előadás.

- Studia Mundi – Economica tudományos folyóiratban való megjelenésre előkészített publikáció/folyóiratcikk (Vol. 8. No 1.) (megjelenés folyamatban).

- SZIE Vidékfejlesztési Szakkollégium „ÚNKP ösztöndíjas hallgatók kutatási eredményei” elnevezésű vitaestre előkészített előadás (az esemény lebonyolítása a tavaszi szemeszterben várható).

b) a program megvalósításában részt vevő szakemberek, szervezetek bemutatása (ha releváns)

Nem releváns.

c) a kutatással kapcsolatos képek, táblázatok (ha releváns) csatolása.

Nem releváns.

Kelt: Gödöllő, 2021. február 1.

Ösztöndíjas aláírása

Témavezető aláírása